

دوره دهم - سال چهارم

تاریخ چاپ ۱۳۹۸/۶/۲۷

اصلاحیه ۲

شماره چاپ ۸۵۲

شماره چاپ سابقه ۲۳-۸۰۹

۱۵۱۵- (اصلاحیه ۱-۸۵۲) - ۸۵۲

شماره ثبت ۱۶

اعاده شده از شورای نگهبان (۲)

(ارجاعی از صحن)

شماره: ۵۶/۴۹۲۳۷/ک

تاریخ: ۱۳۹۸/۶/۱۷

گزارش کمیسیون قضائی و حقوقی به مجلس شورای اسلامی

لایحه تجارت که پس از تصویب کلیات از صحن علنی به این کمیسیون ارجاع شده بود با حضور کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس و دستگاه‌های اجرائی ذی‌ربط در چندین جلسه کمیسیون مورد بحث و بررسی قرار گرفت و با توجه به حجم لایحه و کثرت مواد آن، صرفاً کتاب دوم - اسناد تجاری در سه فصل از ماده (۳۳۲) تا (۴۵۶) به شرح زیر به تصویب رسید.

اینک گزارش آن در اجرای ماده (۱۵۲) قانون آیین‌نامه داخلی تقدیم مجلس شورای اسلامی می‌شود.

رئیس کمیسیون قضائی و حقوقی

الهیار ملکشاهی

معاونت قوانین

لایحه تجارت – کتاب دوم: اسناد تجاری

فصل اول – برات

مبحث اول – شرایط شکلی

ماده ۳۳۲ – سند برات باید متضمن موارد زیر باشد:

۱ – قید کلمه «برات» بر روی آن

۲ – دستور بی قید و شرط پرداخت مبلغی معین

۳ – نام مخاطب دستور پرداخت (برات گیر)

۴ – سررسید پرداخت

۵ – محل پرداخت

۶ – نام شخصی که مبلغ باید در وجه و یا به حواله کرد او پرداخت شود. (دارنده نخستین)

۷ – تاریخ تنظیم سند به روز و ماه و سال

۸ – محل تنظیم سند

۹ – امضای صادرکننده برات (برات دهنده)

ماده ۳۳۳ – سندی که فاقد حداقل یکی از شرایط مذکور در ماده (۳۳۲) این قانون باشد، مشمول مقررات راجع به

برات نیست، مگر در موارد زیر:

۱ – عدم درج سررسید که در این صورت برات به رؤیت تلقی می شود.

۲ – عدم درج محل پرداخت که در این صورت نشانی مندرج در مقابل نام برات گیر محل پرداخت و

اقامتگاه وی تلقی می شود.

۳ – عدم درج محل تنظیم که در این صورت نشانی مندرج در مقابل نام برات دهنده محل تنظیم و اقامتگاه

وی تلقی می شود.

ماده ۳۳۴ – اگر مبلغ برات بیش از یکبار نوشته شود، چنانچه هر دو با حروف یا هر دو با رقم باشد، مبلغ کمتر و

چنانچه یک بار با حروف و یکبار با رقم نوشته شده باشد، مبلغ نوشته شده با حروف، مناط اعتبار است.

ماده ۳۳۵ – ممکن است برات به عهده شعبه دیگر برات دهنده تنظیم شود.

ماده ۳۳۶ – سررسید برات فقط می تواند به تاریخ معین (به روز، ماه و سال) یا به رؤیت باشد. چنانچه سررسید

سند به نحو دیگری تعیین شده یا سند دارای چند سررسید پشت سرهم باشد، مشمول مقررات راجع به برات نیست.

تبصره – چنانچه سررسید برات به تاریخ معین و محل پرداخت محلی باشد که دارای تقویمی غیر از تقویم محل

تنظیم سند است، روز پرداخت باید بر اساس تقویم محل پرداخت معین شود.

ماده ۳۳۷ – برات ممکن است در اقامتگاه برات گیر، شخص ثالث یا محل دیگر قابل پرداخت باشد. چنانچه به

موجب قرارداد میان بانک و برات گیر وجه برات از محل حساب وی نزد بانک قابل پرداخت باشد، بانک به عنوان محل

پرداخت قابل تعیین است. در این صورت باید نام بانک و شماره حساب مربوط در برات قید شود.

ماده ۳۳۸ – ممکن است برات به حواله کرد خود برات دهنده باشد.

ماده ۳۳۹- ممکن است برات به حساب شخص ثالث صادر گردد. چنانچه برات دارای امضای برات‌دهنده، ولی فاقد برخی از موارد مذکور در ماده (۳۳۲) این قانون باشد و سپس به وسیله متصرف قانونی برات تکمیل شود، اعتبار برات را دارد. با وجود این، چنانچه برات به نحوی غیر از توافق پیشین طرفین تکمیل شود، عدم رعایت چنین توافقی علیه دارنده بعدی مسموع نیست، مگر اینکه شخص اخیر برات را با سوءنیت تحصیل نموده یا در تحصیل آن تقصیر سنگینی مرتکب شده باشد.

مبحث دوم- قبول و نکول

ماده ۳۴۰- دارنده برات به تاریخ معین تا سررسید می‌تواند آن را برای قبول به برات‌گیر ارائه کند. ارائه برای قبول در اقامتگاه برات‌گیر و به وسیله دارنده یا شخصی که سند به او سپرده شده است، به عمل می‌آید.

ماده ۳۴۱- برات‌دهنده می‌تواند شرط کند که سند در مهلت معین یا بدون آن برای قبول به برات‌گیر ارائه گردد یا پیش از گذشت مدت زمان معین برای قبول ارائه نشود. هر ظهرنویس نیز می‌تواند با تعیین مهلت یا بدون آن شرط کند که سند برای قبول به برات‌گیر ارائه شود.

برات‌دهنده می‌تواند ارائه سند برای قبول را منع کند، مگر در مورد برات قابل پرداخت در اقامتگاه شخص ثالث یا در محل دیگری به غیر از اقامتگاه برات‌گیر.

ماده ۳۴۲- در صورت ارائه برات برای قبول، برات‌گیر می‌تواند تقاضا نماید که سند فردای پس از رؤیت، برای بار دوم، به وی ارائه شود. ایراد ذی‌نفعان مبنی بر عدم ترتیب اثر به تقاضای قبول قابل استناد نیست، مگر اینکه برات‌گیر آن را در واخواست‌نامه قید کرده باشد. دارنده ملزم نیست به هنگام ارائه برات برای قبول آن را به برات‌گیر تسلیم نماید.

ماده ۳۴۳- قبول برات با درج عباراتی نظیر «قبول» و امضاء قبول‌کننده محقق می‌شود. صرف وجود امضای برات‌گیر در برات دال بر قبول است، مگر اینکه وی عبارت صریحی مبنی بر نکول در سند درج کرده باشد. امتناع از قبول و نکول در حکم نکول است.

ماده ۳۴۴- قبول باید بی‌قید و شرط باشد و قبول مشروط در حکم نکول است. با وجود این، قبول‌کننده به شرط در حدود شرطی که نوشته است، مسئول پرداخت وجه برات است.

ماده ۳۴۵- چنانچه برات در اقامتگاه برات‌گیر قابل پرداخت باشد، وی می‌تواند ضمن قبول نشانی دیگری در همان محل را برای پرداخت وجه برات تعیین نماید.

ماده ۳۴۶- چنانچه محلی غیر از اقامتگاه برات‌گیر به عنوان محل پرداخت وجه برات تعیین گردیده و شخص ثالثی که باید وجه را در آن محل بپردازد مشخص نشده باشد، برات‌گیر به هنگام قبول می‌تواند محل پرداخت را معین کند. در صورت عدم تعیین محل پرداخت در فرض مذکور، برات‌گیر شخصا مسئول پرداخت وجه در محل پرداخت مندرج در سند است.

ماده ۳۴۷- قبول جزئی صحیح است و برات نسبت به مبلغ مازاد نکول شده محسوب می‌شود.

ماده ۳۴۸- چنانچه برات بر اساس شرط مندرج در آن باید در فاصله زمانی مشخصی برای قبول به برات‌گیر ارائه شود، درج تاریخ روز قبول الزامی است، مگر اینکه دارنده تقاضا نماید که تاریخ روز رؤیت به عنوان تاریخ قبول درج گردد. اگر قبول بدون تاریخ باشد، دارنده، برای حفظ حق رجوع به ظهرنویسان و برات‌دهنده، باید عدم ذکر تاریخ را از طریق واخواست در موعد قانونی تأمین دلیل نماید.

ماده ۳۴۹- قبول‌کننده برات متعهد است وجه آن را در سررسید پرداخت نماید و حق نکول ندارد.

ماده ۳۵۰- اگر برات‌گیر برات را قبول، ولی پیش از بازگرداندن سند به دارنده آن را لغو کند، برات نکول شده محسوب می‌شود. فرض بر این است که الغای قبول پیش از بازگرداندن برات واقع شده است، مگر اینکه خلاف آن

ثابت شود. با وجود این، اگر برات گیر قبول خود را کتبا به دارنده یا یکی از امضاء کنندگان سند اطلاع داده باشد، در حدود عبارات اخطار خود در مقابل آن‌ها مسؤول است.

مبحث سوم - ظهرنویسی

ماده ۳۵۱- هر براتی را می‌توان با ظهرنویسی منتقل کرد، ولو اینکه صراحتاً به حواله‌کرد دارنده صادر نشده باشد. چنانچه برات‌دهنده عبارات «بدون حواله‌کرد»، «غیرقابل انتقال»، «فقط قابل پرداخت در وجه شخص معین» یا مشابه آن را که صریح در منع ظهرنویسی به عنوان انتقال است، در متن برات قید کرده باشد، انتقال آن تابع مقررات مربوط به انتقال طلب مدنی است.

ماده ۳۵۲- ظهرنویسی پیش از سررسید و پس از آن امکان‌پذیر است. با وجود این، ظهرنویسی پس از وخواست عدم پرداخت یا پس از پایان مهلت انجام آن تابع مقررات مربوط به انتقال طلب مدنی است. ظهرنویسی بدون تاریخ، ظهرنویسی پیش از پایان مهلت انجام وخواست، عدم پرداخت محسوب می‌شود، مگر اینکه خلاف آن ثابت شود.

ماده ۳۵۳- ظهرنویسی باید بی‌قید و شرط باشد، در متن برات یا برگ ضمیمه درج شود و متضمن نام ذی‌نفع ظهرنویسی و امضای ظهرنویس باشد.

ماده ۳۵۴- انتقال برات به موجب سند جداگانه یا از طریق قبض و اقباض، ظهرنویسی سفیدامضاء (فاقد نام ذی‌نفع ظهرنویسی)، در وجه حامل، جزئی یا مشروط، باطل است. انتقال سند به صور مذکور مشمول مقررات این قانون در خصوص انتقال از طریق ظهرنویسی نیست.

ماده ۳۵۵- برات به نفع برات‌گیر، اعم از اینکه قبول کرده یا نکرده باشد، برات‌دهنده یا هریک از دیگر امضاء کنندگان سند، قابل ظهرنویسی است. این اشخاص نیز می‌توانند سند را مجدداً ظهرنویسی کنند. ممکن است تاریخ ظهرنویسی و نشانی ظهرنویس نیز در برات درج گردد.

تبصره - چنانچه ظهرنویس در ظهرنویسی خود تاریخ مقدمی را قید کند، در صورتی که مشمول مجازات شدیدتر دیگری نباشد، به جزای نقدی معادل یک چهارم مبلغ برات محکوم می‌شود.

ماده ۳۵۶- ظهرنویسی موجب انتقال کلیه حقوق ناشی از برات است، مگر اینکه در متن سند بر عنوان «وکالت در وصول» یا «وثیقه» یا مشابه آن‌ها تصریح شده باشد.

ماده ۳۵۷- ظهرنویس مسؤول تحصیل قبول و پرداخت سند است، مگر اینکه در متن سند بر خلاف آن شرط کرده باشد. ظهرنویس می‌تواند ظهرنویسی جدید را منع کند. در این صورت، ظهرنویس در مقابل اشخاصی که سند با ظهرنویسی به آن‌ها منتقل می‌شود، مسؤولیت مقرر در این قانون برای ظهرنویس را نخواهد داشت.

ماده ۳۵۸- متصرف برات، دارنده قانونی آن محسوب می‌شود و به هیچ عنوان نمی‌توان به استرداد آن به دیگری حکم کرد، مشروط بر اینکه سند را از طریق تسلسل لاینقطع ظهرنویسی‌ها تحصیل کرده و در تحصیل آن سوءنیت نداشته و مرتکب تقصیر سنگینی نشده باشد.

تبصره ۱ - در احراز تسلسل لاینقطع ظهرنویسی‌ها صرفاً مفاد ظاهر سند ملاک عمل است.

تبصره ۲ - در موارد مذکور در ماده (۳۵۴) این قانون اثبات مالکیت بر سند و استرداد آن تابع قواعد عمومی مربوط به اثبات مالکیت و استرداد اسناد است.

ماده ۳۵۹- چنانچه ظهرنویسی متضمن عبارات «وکالت در وصول»، «برای وصول» یا هر عبارت دیگر باشد که حاکی از نمایندگی در وصول است، دارنده می‌تواند کلیه حقوق ناشی از برات را اعمال نماید، اما در ظهرنویسی آن تنها می‌تواند به عنوان وکالت در وصول اقدام کند. در این صورت، مسؤولان برات در مقابل دارنده فقط می‌توانند به ایرادات استناد کنند که در مقابل ظهرنویس قابل استناد باشد.

ماده ۳۶۰- وکیل در وصول برات می‌تواند پس از فوت یا حجر ظهرنویس نیز حقوق ناشی از برات را اعمال

نماید، مگر اینکه در متن برات بر خلاف آن تصریح شده یا قائم مقام ظهنویس وی را از این امر منع کرده باشد. در این صورت، وکیل در وصول باید به فوریت برات را به قائم مقام قانونی متوفی یا محجور تسلیم نماید.

ماده ۳۶۱- چنانچه ظهننویسی متضمن عبارات «برای وثیقه»، «برای رهن» یا هر عبارت دیگر باشد که حاکی از وثیقه است، دارنده می تواند کلیه حقوق ناشی از برات را اعمال نماید، اما در ظهننویسی آن تنها می تواند به عنوان وکالت در وصول اقدام کند. مسؤولان سند نمی توانند در برابر دارنده به ایرادات مبتنی بر روابط شخصی خود با ظهننویس استناد نمایند، مگر اینکه دارنده به هنگام دریافت برات با سوءنیت به زیان مسؤول پرداخت سند عمل کرده یا در تحصیل آن مرتکب تقصیر سنگینی شده باشد.

مبحث چهارم - ضمانت

ماده ۳۶۲- شخص ثالث یا هریک از امضاکنندگان برات می توانند تمام یا بخشی از مبلغ برات را ضمانت کنند.

ماده ۳۶۳- ضمانت با درج عباراتی نظیر «برای تضمین» در برات یا برگ ضمیمه و با امضای ضامن محقق می شود. صرف امضای برات ضمانت تلقی می شود، مگر اینکه امضاء به برات دهنده یا برات گیر مربوط باشد. چنانچه ضامن نام مضمون عنه را در برات قید نکند، ضمانت وی از برات دهنده محسوب است.

ماده ۳۶۴- مسؤولیت ضامن به حدود مسؤولیت مضمون عنه محدود است. ضامن در هر حال مسؤول پرداخت وجه برات است، حتی اگر تعهدی را که او تضمین نموده است، به هر علت، به غیر از ایراد مربوط به شکل ظاهری سند، باطل باشد. ضامن ممکن است مسؤولیت خود را منوط به اصالت امضای مضمون عنه کند.

ماده ۳۶۵- چنانچه ضامن مبلغ برات را بپردازد، می تواند کلیه حقوق ناشی از سند را از مضمون عنه و کلیه اشخاصی که در مقابل وی در برات مسؤولیت دارند، مطالبه کند.

مبحث پنجم - پرداخت

ماده ۳۶۶- برات به رؤیت فوراً قابل پرداخت است. این نوع برات باید ظرف مدت یکسال از تاریخ صدور برای پرداخت ارائه شود. برات دهنده می تواند این مدت را کم یا زیاد کند. این مدت از سوی ظهننویسان هم قابل کاهش است. برات دهنده می تواند شرط کند که برات به رؤیت نباید پیش از موعد معینی به برات گیر ارائه شود. در این مورد، مهلت ارائه سند از تاریخ مذکور شروع می گردد.

ماده ۳۶۷- دارنده براتی که سررسید آن به تاریخ معین است، باید سند را در روز سررسید برای پرداخت مبلغ به برات گیر ارائه نماید. تسلیم برات به بانک به منزله ارائه آن برای پرداخت است.

ماده ۳۶۸- برات گیر به هنگام پرداخت برات می تواند استرداد سند را از دارنده درخواست کند.

ماده ۳۶۹- دارنده نمی تواند پرداخت قسمتی از مبلغ برات را رد کند. در صورت پرداخت قسمتی از وجه برات، برات گیر می تواند درج مراتب در سند و ارائه رسید به میزان مبلغ پرداخت شده را تقاضا کند.

ماده ۳۷۰- دارنده برات را نمی توان به دریافت پیش از موعد مبلغ برات اجبار نمود. اگر پرداخت در زمانی صورت گرفته باشد که دارنده حق رجوع ندارد یا وجه برات به موجب دستور یا رأی مرجع صالح نزد او توقیف شده باشد، پرداخت کننده در مقابل اشخاصی که حقی نسبت به وجه برات دارند، مسؤول است.

ماده ۳۷۱- شخصی که در سررسید وجه برات را بپردازد، بریءالذمه محسوب می شود، مگر اینکه با سوءنیت به زیان مسؤولان سند اقدام کرده یا در پرداخت وجه تقصیر سنگینی مرتکب شده باشد. برات گیر باید، به هنگام پرداخت، تسلسل لاینقطع ظهننویسی ها را احراز نماید، لکن احراز اصالت امضای ظهننویسان ضروری نیست.

ماده ۳۷۲- اگر دارنده برات به قبول کننده برات، مهلتی برای پرداخت بدهد، به ظهننویسان پیش از خود و

برات دهنده ای که به مهلت مذکور رضایت نداده اند و ضامنان آنان حق رجوع ندارد.

ماده ۳۷۳- چنانچه مبلغ برات به واحد پولی غیر از واحد پول رایج در محل پرداخت تعیین شده باشد، این مبلغ به وجه رایج کشور محل پرداخت به نرخ روز سررسید قابل پرداخت است، مگر اینکه برات‌دهنده در متن برات برخلاف آن تصریح کرده باشد. در هر حال، امکان، نحوه و میزان پرداخت به پول خارجی تابع مقررات ارزی در محل پرداخت است.

ماده ۳۷۴- چنانچه پرداخت برات به ارز خارجی به وسیله برات‌دهنده در متن برات تصریح نشده و مسئول پرداخت وجه سند در پرداخت آن تأخیر کرده باشد، دارنده برات می‌تواند پرداخت وجه برات به نرخ روز سررسید یا نرخ روز پرداخت را تقاضا کند.

ماده ۳۷۵- ارزش ارز خارجی بر اساس نرخ رسمی تسعیر ارزهای خارجی در محل پرداخت تعیین می‌شود. با وجود این، صادرکننده می‌تواند شرط کند که مبلغ قابل پرداخت باید به نرخ مصرح در برات مورد محاسبه قرار گیرد.

ماده ۳۷۶- چنانچه وجه برات به واحد پولی باشد که در محل صدور و محل پرداخت دارای یک عنوان اما با ارزش‌های متفاوت است، پول کشور محل پرداخت، مناط اعتبار است.

ماده ۳۷۷- چنانچه برات ظرف مهلت مقرر در ماده (۳۶۷) این قانون برای پرداخت ارائه نشده باشد، هریک از مسؤولان سند می‌تواند، به هزینه و مسئولیت دارنده برات، مبلغ قابل پرداخت را در صندوق دادگستری به امانت بگذارد.

مبحث ششم - مسئولیت ناشی از نکول یا عدم پرداخت

ماده ۳۷۸- دارنده برات در صورت عدم پرداخت وجه سند پس از سررسید حق رجوع به کلیه مسؤولان سند را دارد. دارنده برات در موارد زیر پیش از سررسید نیز دارای حق مذکور است:

- ۱- نکول برات یا قبول جزئی آن.

- ۲- ورشکستگی یا فوت برات‌گیر، خواه برات را قبول کرده یا نکرده باشد.

- ۳- توقف در پرداخت‌های برات‌گیر، گرچه توسط دادگاه اعلام نشده باشد.

- ۴- بی‌نتیجه‌ماندن عملیات اجرایی علیه اموال برات‌گیر.

- ۵- ورشکستگی یا فوت برات‌دهنده، اگر برات قبول نشده باشد.

ماده ۳۷۹- نکول یا عدم پرداخت باید از طریق وخواست نکول یا عدم پرداخت محرز شود.

ماده ۳۸۰- وخواست نکول، باید ظرف مهلت مقرر انجام شود. اگر در خصوص مورد مذکور در ماده (۳۴۲) این قانون نخستین ارائه در آخرین روز مهلت واقع شده باشد، وخواست می‌تواند روز بعد هم به عمل آید.

ماده ۳۸۱- وخواست نکول، دارنده برات را از ارائه برای پرداخت و وخواست عدم پرداخت معاف می‌کند.

ماده ۳۸۲- وخواست عدم پرداخت براتی که در روز معین قابل پرداخت است، باید ظرف مدت دو روز از سررسید انجام شود.

ماده ۳۸۳- در مورد بندهای (۳) و (۴) ماده (۳۷۸) این قانون دارنده نمی‌تواند حق رجوع خود را اعمال کند، مگر پس

از ارائه برات برای پرداخت و وخواست عدم پرداخت، خواه برات‌گیر برات را قبول کرده یا نکرده باشد. در مورد بندهای

(۲) و (۵) ماده (۳۷۸) این قانون صدور حکم ورشکستگی یا تحقق فوت برای اعمال حق رجوع دارنده کافی است.

ماده ۳۸۴- دارنده باید، ظرف مدت چهارروز از تاریخ وخواست یا در مورد شرط معافیت از وخواست از روز

ارائه برات، نکول یا عدم پرداخت را به ظهنویس پیش از خود یا برات‌دهنده و ضامن آنها، در صورت وجود، اخطار کند. هر ظهنویس نیز باید، ظرف مدت دو روز از دریافت اخطار مذکور، ظهنویس پیش از خود و ضامن وی را با ذکر نام و نشانی آنهایی که اخطارهای پیشین را به وی ارسال کرده‌اند، از نکول یا عدم پرداخت مطلع کند و این عمل به همین ترتیب ادامه یابد تا به شخص برات‌دهنده و ضامن وی برسد. مدت‌های مذکور برای هر شخص از تاریخ دریافت اخطار پیشین شروع می‌شود.

در مورد شخصی که نشانی خود را ذکر نکرده یا به اشتباه ذکر نموده است، ارسال اخطار به اولین ظهنویس پیش

از او که دارای نشانی صحیح است، کفایت می‌کند.

اخطارکننده باید ثابت کند که اخطار را ظرف مهلت مقرر ارسال کرده است. شخصی که در این مهلت اخطار مذکور را ارسال نکرده باشد، حقوق خود را از دست نمی‌دهد، اما اگر بر اثر تقصیر او زیانی وارد شود، این شخص حداکثر تا میزان مبلغ برات، مسؤول جبران خسارات وارده شده است.

ماده ۳۸۵- برات‌دهنده، ظهرنویس یا ضامن آنها می‌تواند به موجب شرط «بدون واخواست» یا هر اصطلاح معادل دیگری که در برات قید و امضاء می‌شود، دارنده را از انجام واخواست نکول یا عدم پرداخت برای اعمال حق رجوع معاف کند. این شرط دارنده را از وظیفه ارائه برات ظرف مهلت مقرر یا ارسال اخطار معاف نمی‌کند. اثبات عدم رعایت این مهلت به عهده شخصی است که می‌خواهد به این ایراد در مقابل دارنده استناد کند.

اگر این شرط به وسیله برات‌دهنده نوشته شده باشد، آثار آن متوجه کلیه اشخاصی است که برات را امضاء کرده‌اند، اما اگر این شرط به وسیله یکی از ظهرنویس‌ها یا ضامنان درج شده باشد، آثار آن فقط در مورد همان ظهرنویس یا ضامن جاری است.

اگر علی‌رغم درج شرط مذکور به وسیله برات‌دهنده، دارنده برات واخواست کند، باید هزینه‌های مربوط را نیز متحمل شود. چنانچه این شرط از جانب ظهرنویس یا ضامن درج شده باشد، در صورت انجام واخواست هزینه‌های مربوط را می‌توان از تمام امضاءکنندگان برات وصول کرد.

ماده ۳۸۶- برات‌دهنده، ظهرنویس و ضامن در برابر دارنده نسبت به قبول برات مسؤولیت تضامنی دارند. اشخاص مذکور می‌توانند مسؤولیت قبول برات را از خود سلب کنند، اما هر شرطی که به موجب آن مسؤولیت برات‌دهنده یا ضامن در پرداخت وجه سند سلب شده باشد، باطل و بلااثر است.

ماده ۳۸۷- امضاءکنندگان برات شامل برات‌دهنده، برات‌گیر قبول‌کننده، ظهرنویس یا ضامن در برابر دارنده مسؤولیت تضامنی دارند. دارنده می‌تواند بدون رعایت ترتیب تعهد هریک از امضاءکنندگان از حیث تاریخ، علیه اشخاص مذکور، مجتمعا یا منفردا، اقدام قانونی به عمل آورد. همین حق را هر شخص امضاءکننده برات، در صورت پرداخت مبلغ آن، علیه ایادی پیش از خود داراست. اقامه دعوا علیه هریک از مسؤولان برات، مانع اقدام علیه دیگران نیست، ولو اینکه تاریخ تعهد آنها مؤخر بر تعهد شخص مورد تعقیب باشد.

ماده ۳۸۸- اگر برات دارای امضای اشخاص فاقد اهلیت، مجعول، منتسب به اشخاص غیرواقعی و یا متضمن امضاهایی باشد که به هر علت دیگر نتوان آن امضاءکنندگان یا اشخاصی را که برات به نمایندگی از طرف آنان امضاء شده است متعهد شناخت، تعهدات سایر امضاءکنندگان معتبر است. در صورت تغییر در مفاد برات به هر علت، از جمله وقوع جعل و تزویر، اشخاصی که پس از وقوع تغییر برات را امضاء کرده‌اند، مطابق مفاد تغییر یافته و اشخاصی که پیش از وقوع تغییر آن را امضاء کرده‌اند، مطابق مفاد پیش از تغییر مسؤولیت دارند.

ماده ۳۸۹- امضاءکنندگان براتی که علیه آنها اقامه دعوا شده است، نمی‌توانند در مقابل دارنده برات، به روابط پایه خود با برات‌دهنده یا دارندگان پیشین استناد کنند، مگر اینکه دارنده به هنگام دریافت برات با سوءنیت به زیان مسؤولان سند عمل کرده یا در تحصیل آن مرتکب تقصیر سنگینی شده باشند.

ماده ۳۹۰- چنانچه برات‌دهنده، برات‌گیر قبول‌کننده، ظهرنویس یا ضامن متعدد باشد، مسؤولیت آنان در برابر دارنده به نحو تضامنی خواهد بود.

ماده ۳۹۱- چنانچه برات به نمایندگی از طرف شخص دیگری صادر، ظهرنویسی، ضمانت یا قبول شود، امضاءکننده مسؤول پرداخت وجه سند نیست، مگر اینکه به نمایندگی خود در متن سند تصریح نکرده، خارج از حدود اختیارات خود یا بدون اختیار عمل نموده یا به نمایندگی از شخص موهوم اقدام کرده باشد. در این صورت، امضاءکننده با رعایت این قانون مسؤول پرداخت وجه سند است و اگر وجه سند را پرداخت کند، دارای کلیه حقوق منوب‌عنه یا

همان شخصی است که از جانب او مدعی نمایندگی بوده است.

ماده ۳۹۲- دارنده می تواند در مراجعه خود به مسئول پرداخت، علاوه بر مبلغ برات، مبالغ زیر را نیز مطالبه کند:

۱- هزینه واخواست

۲- هزینه ارسال اخطار

۳- خسارات ناشی از کاهش ارزش پول از سررسید تا تاریخ پرداخت به مأخذ مقرر در ماده (۵۲۲) قانون آیین

دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب (در امور مدنی) مصوب ۱۳۷۹/۱/۲۱

۴- خسارات دادرسی موضوع ماده (۵۱۵) قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب (در امور مدنی)

ماده ۳۹۳- مسئولی که وجه برات را پرداخت و سند را دریافت می کند، علاوه بر مبلغ برات، می تواند مبالغ زیر

را نیز مطالبه کند:

۱- هزینه ارسال اخطار

۲- خسارات ناشی از کاهش ارزش پول از تاریخ پرداخت مبلغ برات به مطالبه کننده تا تاریخ وصول مبلغ از

مرجوع الیه به مأخذ مقرر در ماده (۵۲۲) قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب (در امور مدنی)

۳- خسارات دادرسی موضوع ماده (۵۱۵) قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب (در امور مدنی)

ماده ۳۹۴- در مواردی که به تجویز این قانون رجوع پیش از سررسید به عمل می آید، مبلغ برات باید تنزیل شود.

این تنزیل مطابق نرخ رسمی محل پرداخت و از تاریخ اعمال حق رجوع در اقامتگاه دارنده انجام می گیرد.

ماده ۳۹۵- هر مسئول سند که به وی مراجعه شده است، می تواند پرداخت مبلغ برات را به تسلیم واخواست نامه

و اصل برات منوط کند.

هر ظهرنویس که وجه برات را می پردازد، می تواند ظهرنویسی خود و اشخاص پس از خود را لغو کند.

ماده ۳۹۶- در صورت استفاده از حق رجوع پس از قبول جزئی برات، مسئولی که وجه نکول شده را پرداخت

می کند، می تواند درج این پرداخت در برات و ارائه رسید را درخواست کند. علاوه بر این، دارنده باید رونوشت مصدق

برات را به انضمام واخواست نامه برای ایجاد امکان رجوع های ثانوی به وی واگذار کند.

ماده ۳۹۷- پس از انقضای مهلت های مقرر برای ارائه برات به رؤیت یا دارای شرط معافیت از واخواست، انجام

واخواست نکول یا عدم پرداخت، دارنده حق رجوع خود به کلیه مسؤولان برات، به جز برات گیر قبول کننده، را از

دست خواهد داد.

در صورت عدم ارائه برات برای قبول در مدتی که برات دهنده قید کرده است، دارنده حق رجوع ناشی از نکول

یا عدم پرداخت را از دست می دهد، مگر اینکه از عبارت شرط چنین مستفاد شود که برات دهنده تنها سلب تضمین

قبول را در نظر داشته است.

اگر شرط ارائه سند ظرف مدت معین در یک ظهرنویسی گنجانده شود، تنها ظهرنویس شرط کننده می تواند بدان

استناد کند.

ماده ۳۹۸- چنانچه ارائه برات یا انجام واخواست در مهلت مقرر به علت یک حادثه خارجی غیر قابل پیش بینی

غیر قابل رفع متعذر شود، مهلت مذکور افزایش می یابد.

دارنده باید فوراً وجود قوه قاهره را به ظهرنویس پیش از خود اخطار و این اخطار را در برات یا برگ ضمیمه

درج کند. پس از وصول اخطار به ظهرنویس مذکور مفاد ماده (۳۸۴) این قانون لازم الرعایه است.

پس از زوال قوه قاهره، دارنده باید فوراً برات را برای قبول و پرداخت ارائه و در صورت لزوم اقدام به

واخواست کند.

چنانچه قوه قاهره بیش از سی روز پس از سررسید ادامه یابد، بدون اینکه نیازی به ارائه و یا انجام واخواست

باشد، حق رجوع قابل اعمال است.

درخصوص برات بهرؤیت، مهلت سی روزه از زمانی آغاز می شود که دارنده وجود قوه قاهره را به ظهنویس پیش از خود اخطار کرده است، حتا اگر پیش از فرارسیدن موعد قانونی ارائه برات باشد. موانع صرفاً شخصی دارنده یا شخصی که از طرف او وظیفه ارائه برات ویا انجام واخواست را عهده دار است، به هیچ وجه قوه قاهره محسوب نمی گردد.

ماده ۳۹۹- مهلت اقامه دعوا علیه برات دهنده، ظهنویس ویا ضامن، در مورد برات هایی که باید در ایران پرداخت شوند، سه ماه از تاریخ واخواست و در مورد برات هایی که باید در خارج از کشور پرداخت شوند، شش ماه از همان تاریخ است.

ماده ۴۰۰- چنانچه دارنده برات مطابق مقررات این قانون از واخواست معاف بوده باشد، سررسید برات مبدأ مهلت های مذکور در ماده (۳۹۹) این قانون محسوب می شود. در مورد برات بهرؤیت مبدأ مهلت های مذکور روز انقضای مهلت مقرر برای ارائه برات به برات گیر، موضوع ماده (۳۶۶) این قانون، است.

ماده ۴۰۱- مهلت اقامه دعوای هریک از ظهنویسان یا ضامنان آنان علیه ایادی سابق خود، در صورت پرداخت وجه برات، همان مهلت های مقرر به موجب مواد (۳۹۹) و (۴۰۰) این قانون است. در مورد این اشخاص، تاریخ ابلاغ دادخواست مبدأ مهلت های مذکور محسوب می شود، مگر این که وجه برات را بدون اقامه دعوا علیه آنان پرداخت کرده باشند که در این صورت روز پرداخت ملاک تعیین مبدأ مذکور است.

ماده ۴۰۲- پس از انقضای مواعد مقرر در مواد (۳۹۹)، (۴۰۰) و (۴۰۱) این قانون دعوای دارنده برات علیه ظهنویسان، برات دهنده ای که وجه برات را به برات گیر رسانده است و ضامنان آنان و دعوای هریک از ظهنویسان علیه ایادی سابق خود، برات دهنده ای که وجه برات را به برات گیر رسانده است و ضامنان آنان در دادگاه مسموع نیست. **ماده ۴۰۳-** دادگاه باید، به صرف تقاضای دارنده، معادل وجه برات را از اموال شخصی که دارنده به موجب مقررات این قانون حق رجوع به وی را دارد، به عنوان تأمین، توقیف کند. +

مبحث هفتم - مداخله شخص ثالث

بند اول - قواعد عمومی

ماده ۴۰۴- برات دهنده، ظهنویس، یا ضامن می تواند، عنداللزوم، شخصی را برای قبول یا پرداخت معین کند. برات می تواند مطابق شرایط آتی به وسیله شخص مذکور به نفع هریک از مسؤولان سند قبول یا پرداخت گردد. شخص مذکور می تواند ثالث، هریک از امضاء کنندگان سند یا برات گیری باشد که برات را نکول کرده است. شخص مذکور باید ظرف مدت دو روز از تاریخ نکول یا عدم پرداخت اخطاری دال بر تمایل خود به مداخله را به مسؤول سندی که به نفع او تعهد نموده است، ارسال کند. در صورت عدم رعایت این مهلت، شخص مذکور مسؤول خسارات وارد شده بر اثر تقصیر خود است، اما این خسارت نمی تواند بیش از مبلغ برات تعیین شود.

بند دوم - مداخله برای قبول

ماده ۴۰۵- در تمام مواردی که برای دارنده برات قابل ارائه برای قبول، پیش از سررسید، حق رجوع وجود دارد، قبول با مداخله دیگری امکان پذیر است.

اگر در متن برات شخصی برای قبول آن در محل پرداخت به هنگام ضرورت معین شده باشد، دارنده نمی تواند حق رجوع خود را علیه شخص تعیین کننده و ظهنویسان پس از او اعمال نماید، مگر اینکه برات به شخص مذکور ارائه شده و نکول وی از طریق واخواست رسمیت یافته باشد.

در موارد دیگر مداخله، دارنده می تواند قبول از این طریق را رد کند. با وجود این، اگر دارنده چنین قبولی را بپذیرد، حق رجوع پیش از سررسید علیه شخص ذی نفع و ظهنویسان پس از وی ساقط می گردد.

ماده ۴۰۶- قبول با مداخله دیگری در برات درج می‌شود و به امضای مداخله‌کننده می‌رسد. در قبول از طریق مداخله نام شخصی که مداخله به نفع او انجام شده است، قید و در صورت عدم ذکر، این قبول برای برات‌دهنده محسوب می‌شود.

ماده ۴۰۷- قبول‌کننده از طریق مداخله در مقابل دارنده و ظهرنویسان پس از ذی‌نفع همانند شخص اخیر مسؤولیت دارد.

علی‌رغم أخذ قبول به طریق مداخله، شخص ذی‌نفع و اشخاص دیگری که در برابر او مسؤولیت دارند می‌توانند از دارنده سند درخواست نمایند در ازای پرداخت مبلغ مذکور در ماده (۳۹۲) این قانون، اصل برات، واخواست‌نامه و رسید صورتحساب دریافت‌شده را، در صورت وجود، مسترد کند.

بند سوم: مداخله برای پرداخت

ماده ۴۰۸- در تمام مواردی که دارنده در سررسید یا پیش از آن حق رجوع دارد، پرداخت از طریق مداخله می‌تواند انجام پذیرد.

پرداخت باید شامل تمام مبلغی باشد که به وسیله ذی‌نفع مداخله قابل پرداخت است. این پرداخت باید حداکثر تا فردای آخرین روز مهلت مقرر برای انجام واخواست عدم پرداخت به‌عمل آید.

ماده ۴۰۹- اگر برات توسط اشخاص ثالثی که اقامتگاه آنان در محل پرداخت است، قبول شود یا اشخاصی که اقامتگاه آنان در محل پرداخت است احتیاطاً برای پرداخت تعیین شده باشند، دارنده باید برات را به تمام آنان ارائه و در صورت لزوم حداکثر تا فردای آخرین روز مجاز برای انجام واخواست، واخواست عدم پرداخت انجام دهد. چنانچه واخواست عدم پرداخت در مهلت مذکور انجام نشود، مسؤولی که شخصی را احتیاطاً برای پرداخت به هنگام ضرورت معین نموده است یا مسؤولی که برات به حساب او قبول شده است و ظهرنویسان بعدی بری‌الذمه می‌شوند.

ماده ۴۱۰- دارنده‌ای که پرداخت به وسیله ثالث را رد می‌کند، به مسؤولانی که با تحقق پرداخت بری‌الذمه می‌شوند، حق رجوع ندارد.

ماده ۴۱۱- پرداخت به وسیله ثالث باید با در متن برات رسید و نام شخصی که پرداخت مبلغ به حساب وی صورت گرفته است، قید گردد. در صورت عدم ذکر این موضوع پرداخت از طرف برات‌دهنده محسوب است. اصل برات و واخواست عدم پرداخت، در صورت انجام، باید به شخصی که وجه سند را با مداخله پرداخته است، تسلیم شود.

ماده ۴۱۲- شخص ثالث، پس از پرداخت، دارای کلیه حقوق ناشی از برات علیه مسؤول ذی‌نفع پرداخت و تمام اشخاصی است که نسبت به شخص اخیر به موجب برات مسؤولیت دارند. با وجود این، پرداخت‌کننده نمی‌تواند برات را مجدداً ظهرنویسی نماید.

ظهرنویسان پس از مسؤول ذی‌نفع پرداخت بری‌الذمه می‌شوند.

در صورت وجود چند پیشنهاد پرداخت به وسیله اشخاص ثالث، پیشنهادی مرجح است که به موجب آن عده زیاده‌تری از مسؤولان برات بری‌الذمه می‌شوند. هر شخصی که عالماً و عامداً برخلاف این قاعده عمل نماید، حق رجوع خود به آنهایی را که با پرداخت برات ذمه حاصل می‌کردند، از دست می‌دهد.

مبحث هشتم - واخواست

ماده ۱۳-۴ - وخواست در موارد زیر انجام می شود:

۱- نکول

۲- عدم پرداخت

ماده ۱۴-۴ - انجام وخواست ضروری است، مگر در مواردی که طبق مقررات این قانون دارنده از انجام آن معاف شده باشد.

ماده ۱۵-۴ - وخواست نکول صرفاً به وسیله اظهارنامه رسمی مخصوصی که ظرف مهلت مقرر مطابق مقررات این قانون تنظیم می شود، به عمل می آید. اظهارنامه مذکور وخواست نامه نکول نامیده می شود.

ماده ۱۶-۴ - وخواست عدم پرداخت صرفاً به وسیله اظهارنامه رسمی مخصوصی که ظرف مهلت مقرر مطابق مقررات این قانون تنظیم می شود، به عمل می آید. اظهارنامه مذکور وخواست نامه عدم پرداخت نامیده می شود.

ماده ۱۷-۴ - اظهارنامه ای که برای انجام وخواست تنظیم می شود باید متضمن واژه «وخواست نامه» و امر به پرداخت وجه برات باشد و تصویر مصدق کامل برات با کلیه محتویات آن اعم از قبول و ظهرنویسی و سایر موارد به اظهارنامه ضمیمه شود.

ماده ۱۸-۴ - وخواست نامه به اشخاص زیر ابلاغ می شود:

۱- برات گیر

۲- اشخاصی که احتیاطاً در متن برات برای پرداخت وجه معین شده اند.

۳- شخص ثالث قبول کننده برات

ماده ۱۹-۴ - وخواست نامه طبق مقررات آیین دادرسی مدنی ابلاغ می شود.

ماده ۲۰-۴ - چنانچه بانک به عنوان محل پرداخت برات تعیین شده یا دارنده برات را برای وصول وجه سند به بانک تسلیم کرده باشد، بانک مکلف است در صورت عدم پرداخت برات، حداکثر ظرف مدت دو روز از سررسید، به تقاضای دارنده برات، گواهی نامه ای با محتویات زیر صادر و به وی تسلیم کند. گواهی نامه عدم پرداختی که بانک صادر می کند، جایگزین وخواست نامه عدم پرداخت محسوب می شود.

۱- مشخصات کامل برات

۲ - نام برات دهنده

۳- هویت و نشانی کامل برات گیر (صاحب حساب)

۴- میزان موجودی حساب در صورت عدم کفایت و یا تصریح به کفایت موجودی

۵- تاریخ ارائه برات به بانک

۶- گواهی مطابقت یا عدم مطابقت امضاء برات گیر با نمونه امضاء یا مهر و امضای موجود در بانک، عندالاقضاء

۷- نام و نشانی کامل دارنده برات

۸- علت یا علل عدم پرداخت

تبصره ۱- چنانچه موجودی حساب برات گیر نزد بانک کمتر از مبلغ برات باشد، بانک مکلف است به تقاضای دارنده برات مبلغ موجود در حساب را در قبال درج این پرداخت بر روی برات و اخذ رسید پرداخت و گواهی نامه عدم پرداخت را با تصریح به مبلغ پرداخت شده صادر کند.

تبصره ۲- چنانچه اخذ قبول برات نیز به بانک موکول شده باشد، بانک مکلف است در صورت نکول برات گواهی نامه ای مشتمل بر بندهای (۱)، (۲)، (۳)، (۵) و (۷) این ماده صادر نماید. گواهی نامه نکولی که بانک صادر می کند، جایگزین وخواست نامه نکول محسوب می شود.

ماده ۲۱-۴ - بانک مکلف است نسخه دوم گواهی نامه نکول یا عدم پرداخت را فوراً برای برات گیر ارسال کند. بانک

مسئول خسارات ناشی از خودداری از صدور گواهینامه نکول یا عدم پرداخت و یا صدور نادرست و ناقص آن یا عدم اطلاع به برات گیر است.

مبحث نهم - مفقودشدن برات

ماده ۴۲۲- در صورت مفقودشدن برات، به هر علت، دارنده آن می تواند به موجب اظهارنامه رسمی به هر یک از مسؤولان سند دستور عدم پرداخت و در صورت عدم قبول برات به برات گیر دستور عدم قبول دهد. این اظهارنامه علاوه بر نام برات دهنده و برات گیر و مبلغ و سررسید برات باید متضمن بیان نحوه تحصیل سند و علت فقدان آن باشد. در صورت تقاضای دارنده، هر یک از مسؤولان سند باید وی را برای ابلاغ دستور عدم پرداخت به مسؤول پیش از خود راهنمایی کند تا به برات دهنده برسد. هر یک از مسؤولان سند در صورت امتناع از راهنمایی دارنده، مسؤول پرداخت وجه برات و خساراتی است که بر دارنده برات مفقود وارد شده است. دستوردهنده مکلف است ظرف مدت یک هفته از ارسال اظهارنامه متضمن دستور عدم قبول یا پرداخت ادعای مفقودشدن برات را نزد دادگاه صالح در محل پرداخت وجه سند به موجب دادخواست علیه کلیه مسؤولان سند ثبت کند. این دادخواست باید به کلیه مسؤولان سند ابلاغ شود. در صورت عدم ثبت دادخواست مذکور ظرف مهلت مقرر، دستور عدم قبول یا پرداخت بلااثر می شود و دستوردهنده امکان صدور دستور مجدد نخواهد داشت.

ماده ۴۲۳- تا زمانی که سررسید برات مفقود فرا نرسیده است، دارنده می تواند با اثبات تعلق برات مفقود به خود و دادن تأمین مناسب به موجب دستور دادگاه از صادرکننده نسخه جایگزین مطالبه کند. صادرکننده سند جایگزین باید بر روی آن عبارت «نسخه جایگزین» را درج کند.

ماده ۴۲۴- دارنده برات مفقود برای تحصیل نسخه جایگزین می تواند به ظهنویس پیش از خود رجوع کند. هر یک از ظهنویسان نیز ملزم است دارنده برات مذکور را برای مراجعه به ظهنویس پیش از خود راهنمایی کنند تا به برات دهنده برسد. هزینه این اقدامات بر عهده دارنده برات مفقود است. ظهنویس در صورت امتناع از راهنمایی دارنده، مسؤول پرداخت وجه برات و خساراتی است که به دارنده برات مفقود وارد شده است.

ماده ۴۲۵- چنانچه سررسید برات مفقودشده فرارسیده باشد، دارنده فقط می تواند با اثبات تعلق برات مفقود به خود و دادن تأمین مناسب، به موجب دستور دادگاهی که ادعای فقدان سند نزد آن به ثبت رسیده است، پرداخت وجه برات را از مسؤولان سند مطالبه کند. در اجرای دستور مذکور، وجه برات بدو از برات گیر مطالبه می شود و چنانچه به هر علت وصول وجه برات از برات گیر ممکن نشود، این دستور علیه سایر مسؤولان سند قابل اجراء خواهد بود. چنانچه دارنده برات مفقود به یکی از مسؤولان سند دستور عدم پرداخت نداده و یا دادخواست ادعای فقدان سند را علیه وی ثبت نکرده و آن مسؤول به موجب این قانون وجه سند را پس از ارائه سند پرداخته باشد، بری الزمه می شود و کلیه حقوق ناشی از سند را به دست می آورد و می تواند به مسؤولان پیش از خود رجوع کند، حتی اگر به آنها دستور عدم پرداخت داده شده باشد.

ماده ۴۲۶- چنانچه هر یک از مسؤولان سند اطلاعات و مدارکی داشته باشد که می تواند مالکیت شخص مدعی فقدان سند بر آن را اثبات کند، وی ملزم به ارائه اطلاعات و مدارک مذکور است و در صورت تخلف مسؤول خسارت وارد شده می باشد.

ماده ۴۲۷- اگر دارنده برات مفقود تأمین موضوع مواد (۴۲۳) یا (۴۲۵) این قانون را تسلیم نکند، سه سال پس از سررسید و با اثبات تعلق برات مفقود به خود و بدون دادن تأمین می تواند پرداخت وجه برات را به موجب حکم دادگاه از قبول کننده یا برات دهنده ای که برات او قبول نشده است، مطالبه کند. در هر حال، دارنده پس از اثبات تعلق برات مفقود به خود می تواند از دادگاه تقاضا کند که شخص مذکور وجه سند را در صورتی که حال باشد، به فوریت و در صورتی که مؤجل باشد، پس از انقضای أجل، به صندوق دادگستری بسپارد. در این صورت، پرداخت وجه تودیع شده

به دارنده منوط به سپردن تأمین یا گذشتن سه سال از سررسید سند است.

ماده ۴۲۸- چنانچه پس از گذشت سه سال از سررسید برات مفقود مبلغ آن به طور رسمی مطالبه یا در مورد آن

اقامه دعوا نشود، دارنده نمی تواند از حیث تعهد براتی به مسئولان سند رجوع کند. پس از گذشت مهلت مذکور، از تأمین موضوع مواد (۴۲۳) یا (۴۲۵) این قانون به درخواست تأمین دهنده فوراً رفع اثر می شود.

ماده ۴۲۹- اگر پیش از مهلت تعیین شده در ماده (۴۲۸) این قانون سند ارائه شود، متعهد سند باید ارائه کننده سند

را به دادگاهی که ادعای فقدان سند نزد آن به ثبت رسیده است، دلالت کند. در صورت رجوع ارائه کننده سند به دادگاه مذکور، دادگاه به مدعی فقدان سند اخطار می کند که دعوای خود را نزد همان دادگاه علیه ارائه کننده سند اقامه کند. در غیر این صورت، ادعای فقدان سند بلا اثر است و ارائه کننده می تواند وجه سند را از کلیه مسئولان آن مطالبه نماید.

ماده ۴۳۰- هرگاه ادعای شخصی که به موجب ماده (۴۲۲) این قانون دستور عدم پرداخت داده است، بلا اثر شود،

هریک از متعهدان سند مکلف به پرداخت وجه آن هستند و شخصی که دستور عدم پرداخت داده است مکلف به جبران خسارات وارد شده به دارنده است و در صورت علم به بلاوجه بودن دستور عدم پرداخت به جزای نقدی معادل نصف مبلغ مندرج در سند محکوم می شود.

ماده ۴۳۱- در هر حال، اگر ارائه کننده سند به تشخیص دادگاه تأمین کافی بدهد، دادگاه دستور پرداخت وجه سند

را صادر می کند و مسئولان سند مکلف به پرداخت وجه برات به وی هستند، مشروط بر اینکه وجه سند به موجب مقررات این مبحث به دارنده برات مفقود پرداخت نشده باشد. هرگاه ادعای شخصی که به موجب ماده (۴۲۲) این قانون دستور عدم پرداخت داده است، بلا اثر شود، از تأمین مذکور فوراً رفع اثر می شود.

ماده ۴۳۲- مبدأ محاسبه خسارت تأخیر پرداخت در مورد سند مفقود روز ارائه تأمین است.

مبحث دهم - قوانین خارجی

ماده ۴۳۳- اهلیت شخص برای تعهد در برات تابع قانون دولت متبوع او است. اگر قانون دولت متبوع او قانون

دولت دیگری را در موضوع صالح بداند، قانون اخیر مورد اجرا قرار خواهد گرفت. با وجود این، شخصی که مطابق قانون حاکم محجور باشد، اگر سند را در سرزمین کشوری امضاء نموده است که برابر مقررات آن واجد اهلیت لازم است، تعهد او معتبر است.

ماده ۴۳۴- شرایط شکلی تعهدات براتی تابع قانون دولتی است که تعهد مذکور در سرزمین آن شکل گرفته است.

با وجود این، اگر انجام یک تعهد مطابق مقررات مذکور معتبر نبوده، ولی با مقررات کشور محل تعهد بعدی هماهنگ باشد، صرف عدم رعایت شرایط شکلی تعهد مذکور بر اساس قانون حاکم، به اعتبار تعهد بعدی خدشه ای وارد نمی کند.

ماده ۴۳۵- آثار تعهدات قبول کننده برات یا متعهد سفته بر اساس قانون محل پرداخت این اسناد معین می گردد.

آثار امضای دیگر متعهدان سند، تابع قانون دولتی است که امضاهای مذکور در سرزمین آن انجام شده است.

ماده ۴۳۶- مهلت مقرر برای اعمال حق رجوع در مورد همه امضاهای مندرج در سند بر اساس قانون محل تنظیم

سند، معین می شود.

ماده ۴۳۷- انتقال یا عدم انتقال محل برات با صدور سند تابع قانون محل تنظیم سند است.

ماده ۴۳۸- امکان قبول جزئی و پرداخت جزئی تابع قانون دولت محل پرداخت وجه سند است.

ماده ۴۳۹- شکل واخواست، مهلت های واخواست، تشریفات لازم جهت اجرا یا تأمین خواسته تابع قوانین دولتی

است که واخواست یا عمل حقوقی مورد نظر باید در قلمرو آن انجام گیرد.

ماده ۴۴۰- ترتیبات مقرر در صورت فقدان یا سرقت برات تابع قانون دولت محل پرداخت برات است.

مبحث یازدهم - سایر مقررات

ماده ۴۴۱- نحوه محاسبه کلیه مهلت‌ها و مواعد مقرر در این کتاب تابع مقررات آیین دادرسی مدنی و کلیه اظهارهای مقرر شده در مقررات این کتاب متناسب با وسایل ارتباطی در دسترس و با توجه به احوال قابل انجام است، مگر بر خلاف آن تصریح شده باشد.

ماده ۴۴۲- عنوان دادگاه در این کتاب شامل هر مرجع صالح برای رسیدگی به دعوا یا دیوان داوری نیز می‌شود.

ماده ۴۴۳- هرگاه چند شخص از مسؤولان برات ورشکسته شوند، دارنده برات می‌تواند در هر یک از هیأت‌های بستانکاران یا در تمام آنها برای وصول تمام طلب خود شامل وجه برات، خسارت تأخیر و هزینه‌های قانونی داخل شود تا طلب خود را به‌طور کامل وصول کند. مدیر تصفیه هیچ‌یک از ورشکستگان نمی‌تواند برای وجهی که به دارنده مذکور پرداخت می‌شود به مدیر تصفیه ورشکسته دیگری که دارنده بابت آن سند در هیأت بستانکاران وی وارد شده است رجوع کند، مگر اینکه مجموع مبالغی که از اموال همه ورشکستگان به دارنده تخصیص می‌یابد بیش از میزان طلب او باشد. در این صورت مبالغ تخصیص‌یافته مازاد، به ترتیب، جزء دارایی آخرین شخصی محسوب می‌گردد که بابت این سند به ورشکسته مذکور حق رجوع دارد.

تبصره- مفاد این ماده در مورد ورشکستگی اشخاص متعددی که در ایفای یک تعهد مسؤولیت تضامنی دارند مجری است.

فصل دوم- سفته

ماده ۴۴۴- سند سفته باید متضمن موارد زیر باشد:

۱- قید کلمه «سفته» بر روی آن.

۲- تعهد بی قید و شرط به پرداخت مبلغی معین

۳- نام شخصی که مبلغ باید در وجه و یا به حواله‌کرد او پرداخت شود (دارنده سفته)

۴- تاریخ صدور، به روز و ماه و سال

۵- محل صدور

۶- سررسید پرداخت

۷- محل پرداخت

۸- امضاء صادرکننده (متعهد)

ماده ۴۴۵- چنانچه به موجب قرارداد میان بانک و صادرکننده، وجه سفته از محل حساب متعلق به صادرکننده

قابل پرداخت باشد بانک به عنوان محل پرداخت قابل تعیین است. در این صورت باید نشانی شعبه بانک و شماره حساب در سفته قید شود.

ماده ۴۴۶- سررسید سفته فقط می‌تواند به تاریخ معین (به روز، ماه و سال) یا عندالمطالبه باشد.

ماده ۴۴۷- در صورتی که سفته مطابق ماده (۴۴۴) این قانون تنظیم نشده باشد، مشمول مقررات راجع به سفته

نیست مگر در موارد زیر:

۱- عدم تعیین سررسید سفته که در این صورت سفته عندالمطالبه تلقی می‌شود.

۲- عدم تعیین مکان پرداخت وجه سفته که در این صورت محل صدور سفته محل پرداخت و اقامتگاه

صادرکننده تلقی می‌شود.

۳- عدم تعیین محل صدور سفته که در این صورت محل مذکور در مقابل نام متعهد (صادرکننده)، محل صدور

سند به حساب می‌آید.

ماده ۴۴۸- سفته ممکن است به حساب شخص ثالث صادر شود. چنانچه سفته دارای امضاء صادرکننده، ولی

فاقد برخی از موارد مذکور در ماده (۴۴۴) این قانون باشد و سپس به وسیله متصرف بعدی سفته تکمیل شود، اعتبار

سفته را دارد. با وجود این، چنانچه سفته به نحوی غیر از توافق پیشین طرفین تکمیل شود، عدم رعایت چنین توافقی علیه دارنده سند مسموع نیست، مگر اینکه شخص اخیر سفته را با سوءنیت تحصیل نموده و یا در تحصیل آن تقصیر سنگینی مرتکب شده باشد.

ماده ۴۴۹- دولت مکلف است ظرف مدت سه سال پس از لازم الاجراء شدن این قانون زیرساختهای لازم برای صدور و گردش سفته الکترونیک را ایجاد نماید، به نحوی که امکان هویت سنجی و احراز اصالت هویت صادرکننده سفته، ظهرنویسان، ضامنان آنان و دریافت کننده وجه سفته فراهم باشد و از صدور، ظهرنویسی و ضمانت سفته به وسیله اشخاص ممنوع معامله ممانعت به عمل آید. سفته الکترونیک در حکم سند لازم الاجراء است. پس از اجرائی شدن سامانه مذکور صدور، ظهرنویسی یا ضمانت سفته خارج از سامانه الکترونیک موضوع این ماده مشمول مقررات راجع به سفته نخواهد بود.

ماده ۴۵۰- در موارد سکوت این فصل، مقررات راجع به برات تا حدی که با ماهیت سفته در تعارض نباشد، اجرا می گردد.

فصل سوم - چک

ماده ۴۵۱- سند چک باید متضمن موارد زیر باشد و با یک شناسه یکتا در سامانه یکپارچه صدور چک نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صادر شود:

۱- قید کلمه چک؛

۲- نام صاحب حساب و عندالاقضاء نماینده یا نمایندگان او؛

۳- نام و شماره حساب شخصی که مبلغ باید در وجه و یا به حواله کرد او پرداخت شود؛

۴- نام، شناسه و نشانی شعبه بانک؛

۵- شماره حسابی که چک از آن صادر می شود؛

۶- تاریخ چک.

ماده ۴۵۲- هرگونه ظهرنویسی چک توسط دارنده یا ضمانت آن حسب مورد صرفاً با ثبت هویت منتقل الیه و

شماره حساب وی، وکیل در وصول، وثیقه گیرنده و شماره حساب وی یا ضامن برای همان شناسه یکتای چک در سامانه مذکور در ماده (۴۵۱) این قانون محقق می گردد. همچنین عنداللزوم هرگونه شرط قابل درج در چک مانند شرط عدم انتقال یا شرط تحدید مسؤولیت با درج در سامانه مذکور محقق می شود. چک نمی تواند در وجه حامل صادر یا ظهرنویسی شود.

ماده ۴۵۳- صادرکننده چک باید نسخه کاغذی چک را که حاوی موارد مذکور در ماده (۴۵۱) این قانون است، امضاء کند و به دارنده تحویل دهد. نسخه کاغذی چک صرفاً به عنوان رسید صدور چک در سامانه یکپارچه صدور چک محسوب می شود و در هر حال صرفاً اطلاعات مندرج در سامانه مذکور ملاک عمل خواهد بود.

ماده ۴۵۴- هرگاه تمام یا بخشی از وجه چک پرداخت نشود دارنده چک می تواند با ارائه اصل گواهینامه عدم

پرداخت، از مرجع قضائی صالح، صدور اجرائیه نسبت به میزان پرداخت نشده از مبلغ چک، حق الوکاله وکیل طبق تعرفه قانونی مرحله اجراء و خسارت موضوع تبصره الحاقی به ماده (۲) قانون صدور چک مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام در حدود استفساریه آن مصوب ۱۳۷۷/۹/۲۱ را علیه صاحب حساب، صادرکننده و یا سایر مسؤولان سند درخواست نماید. مرجع قضائی صالح مکلف است در صورت وجود شرایط زیر حسب مورد علیه صاحب حساب، صادرکننده و یا سایر مسؤولان سند اجرائیه صادر کند، مشروط بر اینکه گواهینامه عدم پرداخت به دلیل دستور عدم پرداخت مطابق مقررات مربوط صادر نشده باشد. صاحب حساب، صادرکننده و یا سایر مسؤولان مکلفند ظرف مدت ده روز از تاریخ ابلاغ اجرائیه، بدهی خود را بپردازند، یا با موافقت دارنده چک ترتیبی برای پرداخت آن بدهند یا مالی معرفی نمایند که اجرای حکم را میسر کند؛ در غیر این صورت حسب درخواست دارنده، اجرای احکام

دادگستری، اجرائیه را طبق قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴/۳/۲۳ و قانون اجرای احکام مدنی مصوب ۱۳۵۶/۸/۱ به مورد اجراء گذاشته و نسبت به استیفای مبلغ چک اقدام می‌نماید.

تبصره ۱- عملیات اجرائی ناشی از اعمال این ماده، جز در موارد زیر، قابل توقیف نیست:

۱- شخصی که اجرائیه علیه او صادر شده است، معادل مبلغ اجرائیه وجه نقد نزد دادگاه صادرکننده اجرائیه تودیع کند.

۲- در متن چک به مشروط یا بابت تضمین بودن چک تصریح شده باشد.

۳- چنانچه شخصی که اجرائیه علیه او صادر شده است، نزد دادگاه صالح دعوایی مستند به سند رسمی حاکی از مشروط یا بابت تضمین بودن تعهد ناشی از چک مطرح و رسید آن را به دادگاه صادرکننده اجرائیه تقدیم نماید.

۴- چنانچه شخصی که اجرائیه علیه او صادر شده است، شکایتی مبنی بر تحصیل چک از طریق کلاهبرداری، خیانت در امانت یا دیگر جرائم نزد مراجع قضائی مطرح کرده و شکایت مطرح شده به صدور کیفرخواست منتهی شده باشد.

۵- اجرای سند مستلزم ضرر جبران‌ناپذیر بر متعهد باشد و وی به تشخیص دادگاه صادرکننده اجرائیه تأمین مناسبی بسپارد و دستور توقیف عملیات اجرائی به تأیید رئیس حوزه قضائی نیز برسد.

تبصره ۲- تقاضای صدور اجرائیه موضوع این ماده با تقدیم دادخواست انجام می‌گیرد، ولی نیازمند پرداخت هزینه دادرسی نیست. تقاضای توقیف عملیات اجرائی در موارد مندرج در تبصره (۱) مستلزم تقدیم دادخواست و پرداخت هزینه نیست.

تبصره ۳- توقف عملیات اجرائی باید از مرجع قضائی صادرکننده اجرائیه تقاضا شود. در صورت صدور دستور توقیف عملیات اجرائی مطابق مقررات تبصره (۱) این ماده در خصوص پرونده اجرائی به شرح زیر اقدام می‌شود:

۱- در مورد بندهای (۱) و (۲) و (۵) تبصره مذکور متقاضی باید ظرف یک مدت هفته از ابلاغ دستور توقیف عملیات اجرایی نزد مرجع صالح دعوایی که نتیجه آن می‌تواند حکم به بی‌حقی دارنده چک باشد، اقامه و رسید آن را به دادگاه صادرکننده اجرائیه تقدیم نماید. در غیر این صورت، به تقاضای دارنده عملیات اجرایی تعقیب می‌شود.

۲- در مورد بندهای (۳) و (۴) تبصره مذکور تا صدور حکم قطعی در مورد دعوا عملیات اجرائی متوقف می‌ماند و پس از آن در صورت معلوم شدن استحقاق دارنده به تقاضای وی عملیات اجرائی قابل تعقیب است.

تبصره ۴- دارنده می‌تواند از مرجع مذکور در این ماده برای پرداخت وجه چک مطابق مقررات مربوط در قانون راجع به آیین دادرسی مدنی تقاضای تأمین خواسته کند، مشروط بر اینکه شرایط مقرر در این ماده برای صدور اجرائیه وجود داشته باشد. در این صورت مرجع مذکور بدون نیاز به ارائه دادخواست و تودیع خسارت احتمالی قرار تأمین خواسته را صادر می‌کند تا عندالاقضاء پس از صدور اجرائیه، وجه چک از محل آن وصول گردد.

ماده ۴۵۵- در موارد سکوت این فصل، مقررات راجع به برات تا حدی که با ماهیت چک در تعارض نباشد، اجراء می‌گردد.

ماده ۴۵۶- پس از لازم‌الاجراء شدن این کتاب مواد (۲۲۳) تا (۳۳۴) قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳ با

اصلاحات و الحاقات بعدی و ماده (۲۳) قانون صدور چک مصوب ۱۳۵۵/۴/۱۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی نسخ می‌گردد. مقررات این کتاب از تاریخ ۱۴۰۱/۱/۱ لازم‌الاجراء می‌شود.